

Представники владних структур часто вдавалися до відвертих провокацій у цій сфері. Так, на початку 1925 р. в Луцьку поліція заарештувала всіх слухачів кооперативних курсів, влаштованих «Просвітою», звинувачивши їх в «антидержавній» пропаганді. Щоб виправдати цей акт, польська преса оголосила учасників «небезпечними агітаторами», які пройшли спеціальну підготовку у Харкові та приїхали до Польщі для «проведення підривної роботи», хоч усі вони були мешканцями навколишніх сіл. Подібні випадки трапилися 1928 р. у Ковелі та 1929 р. – Сарнах і Кобрині, де слухачі кооперативних курсів були заарештовані, за звинуваченням в антидержавній діяльності, хоча курси проводилися з метою підготовки кваліфікованих кооперативних фахівців [16, 80].

Для поглиблення кооперативної ідеї серед місцевих провідників кооперативного руху, РСУК вирішив проводити влітку так звані «вакаційні курси». 1935 р. вони відбулися в Косові, 1936 р. – Ямному, 1937 р. – Гребенові. Найвдалішим видався ІV вакаційно-відпочинковий курс 11–30 липня 1938 р. у Ворохті. Слухачам було прочитано лекції з теорії і практики кооперативної роботи – «Значення кооперації і актуальність кооперативної проблеми» (Ю. Павликовський); «Ідеологія кооперативного руху» (О. Луцький); «Про кооперацію в Галичині» (І. Витанович); «З початків кооперативного руху в Галичині» (А. Жук); «Стан закупівельно-збутової кооперації» (І. Грабар); «Стан кредитової кооперації» (І. Ольховий); «Наша споживча кооперація в 1937 р.» (М. Квасниця); «Роль жінки в пропаганді кооперативної ідеї» (І. Гладка) тощо. Організатори мали на меті ознайомити учасників з основами кооперативної ідеології та здобутками української кооперації в краї [19].

Однією з передумов успішного розвитку української кооперації мав стати перехід керівництва кооперативною роботою в руки кваліфікованих фахівців. Спеціалістів середньої ланки для роботи в кооперативних установах краю готували чотирирічна кооперативна гімназія в Кременці, однорічні школи в Яворові та Стрию, які знаходилися під опікою «Рідної школи», рільнича школа товариства «Просвіта» в Милованні, сільськогосподарський ліцей у Черниці, державний і приватний кооперативні ліцеї у Львові [20, 59]. Фаховими кадрами вищої категорії українські кооперативні установи поповнювалися за рахунок випускників економічно-кооперативного факультету Українського технічно-господарського інституту при Українській господарській академії в Подєбрадах (Чехословаччина). Про зростання фахового потенціалу українських кооперативних організацій свідчать кадрові зміни в «Центросоюзі». Якщо 1925 р. лише 40% його службовців мали спеціальну освіту, то 1938 р. 16,3% його працівників мали вищу, 52,1% – середню та однорічну торговельну освіту, а 31,5% службовців пройшли підготовку на кооперативних курсах [21, 5].

Таким чином, українська кооперація у міжвоєнний період мала реальний позитивний вплив на всі сфери суспільно-економічного життя Західної України. Кооперація втягувала населення в товарно-грошові відносини, прилучала до новітніх технологій та передових європейських методів господарювання. Все це сприяло внутрішньому згуртуванню українства, а відтак, ставало важливою передумовою підвищення соціально-економічного рівня життя. Піднесення кооперативного руху в Західній Україні яскраво засвідчувало здатність українців вміло поєднувати природну працелюбність, із прагненням та готовністю запроваджувати економічні новації у свою господарську

діяльність. Завдяки цьому, кооперація зуміла подолати всі перешкоди з боку польської влади.

1. Мазур М., Скробач В. Кооперативний буквар. – Івано-Франківськ, 1995.
2. Відозва в справі боротьби з неписьменністю // Господарсько-кооперативний часопис. – 1937. – Ч. 51.
3. Кооператив. Статут. – Л., 1922.
4. Коренець Д. Торговельно-кооперативне шкільництво в Польщі // Кооперативна республіка. – 1931. – Ч. 7–8.
5. Куциньський А. Культурно-освітня діяльність кооперації // Кооперативна республіка. – 1929. – Ч. 5.
6. Павлюковський Ю. Під прапором самопомочі: Кілька програмних думок про устрій праці. – Л., 1925.
7. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – Івано-Франківськ, 1994.
8. Рудницька М. Статті, листи, документи. – Л., 1998.
9. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина ХІХ ст. – кінець 30-х рр. ХХ ст.). – Івано-Франківськ, 1999.
10. Українські кооператори. Історичні нариси. – Кн. 1. / За ред. С. Гея. – Л., 1999.
11. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. – Н.-Й., 1964.
12. Качор А. Ідейні основи української кооперації в діаспорі. – Чикаго; Торонто; Вінніпег, 1979.
13. Жук А. Українська кооперація на Західній Україні під Польщею // Сучасність. – 1961. – № 8.
14. Коберський К. Буквар кооперації. Для вжитку самоосвітніх кооперативних курсів. – Л., 1939.
15. Стрийщина. Історично-мемуарний збірник. – Н.-Й.; Торонто; Париж; Сідней, 1990.
16. Західноукраїнська кооперація під Польщею в 1936 р. – Л., 1936.
17. Піснячевський Д. Від капіталізму до кооператизму. – Париж, 1945.
18. Книш З. Працівники Центросоюзу // Господарсько-кооперативний часопис. – 1938. – Ч. 8.

Zemzyulina N.I. Ukrainian cooperation in Poland during interwar period: educational and professional activities. In this article is discovered the educational role of the Ukrainian cooperation. Are demonstrated the mechanisms of the educational movement implementation by cooperative leaders, as well as policy of Polish authorities towards Ukrainian people.

Key words: Poland, cooperation education, cooperative workers, educational movement.

О. П. Барабаш-Тимофієва

БІЛОРУСЬКА ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАЦІЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1921–1939 рр.)

Проаналізовано становлення та функціонування білоруської політичної еміграції в Чехословаччині міжвоєнного періоду. Відзначено, що незначний білоруський міжвоєнний емігрантський політичний осередок був переважно студентським та розподілявся на два політичних табори, робота яких була скерована відповідно до тактики та стратегії як радянської, так і незалежницької.

Ключові слова: білоруська еміграція, білоруське студентство, Білоруський закордонний архів, білорусознавство, ЧСР.

Пошуки кращої долі у всі часи – безпеки існування, комфортного житла та побуту, кращого життя для себе та своїх дітей, професійного визнання – ось що зривало, зриває й буде зривати з місця багатьох людей. Не минуло це й білорусів у неспокійні 1920–30-і рр. Опинившись між Польщею та Росією, певна частина з них зробила вибір саме на користь еміграції. Білоруська міжвоєнна еміграційна тематика, в цілому, є порівняно добре розробленою. Найбільш плідно працюють у цій царині білоруські фахівці В. Ляховський [1], А. Сідаревич [2], М. Трус [3] українські дослідники О. Зубко [4] та О. Ямкова [5], а також польський історик Д. Міхалюк [6]. Мета цієї статті – аналіз ста-

новлення та функціонування білоруської політичної еміграції в Чехословаччині міжвоєнного періоду.

На початку 1920-х рр. Чехословацька Республіка (ЧСР) простягла руку допомоги не тільки українській, але й білоруській еміграційній громаді, що опинилася за межами Батьківщини. Завдяки матеріальній допомозі Президента ЧСР Т. Масарика та керівництва цієї країни, «Руської допомогової акції», чимало білоруських «вигнанців» отримали притулок, змогу здобути освіту, зберегти культурні та національні традиції, розвинути літературу, мистецтво та видавничу діяльність рідною мовою. Осіли тут й представники Білоруської Народної Республіки, після фактичної ліквідації білоруського політичного представництва в Каунасі (Литва). Відтак, Чехословаччина стала чи не найголовнішим центром суспільного та культурного життя всієї білоруської еміграції. Найбільше політично свідомих білорусів «зупинилися» в її столиці – Празі. Своєю політичною діяльністю «білоруські пражани» намагалися охопити не тільки співвітчизників, але й активізувати суспільну та культурну роботу всіх національних вогнищ білорусів за межами Батьківщини.

За своїм соціальним складом білоруська політична еміграція була переважно селянською. Згідно білоруського громадсько-політичного діяча та філософа Т. Гриба, в загальній масі студентів з колишньої Російської імперії, «вигнанців» з Білорусі нараховувалося біля 300 осіб [7, 114]. Умовно їх усіх можна було розділити на дві категорії: так звані «космополіти» (або «особи російської національності») та «народники».

Перші – студенти колишніх Російських університетів, котрі склали майже половину всіх вихідців з Білорусі. З причин політичної та економічної нестабільності, зумовлених громадянською війною, вони змушені були емігрувати до інших країн. До ЧСР ця категорія білоруських емігрантів почала прибувати з кінця 1919 р. Потрібно відзначити, що серед цієї категорії емігрантів були прихильники різних політичних течій російської антибільшовицької опозиції: від монархістів до республіканців, від правих російських націоналістів до лівих соціалістів, були й «змінювці», котрі почали шукати відразу порозуміння з більшовиками. Деякі з них входили до складу «Союзу громадян РСФРР» – організації, що об'єднала прихильників радянської влади й усіляко матеріально підтримувалася через радянське дипломатичне представництво у Празі. Однак в більшості це були люди з невизначеними політичними уподобаннями, з низьким рівнем національної свідомості, котрі приїхали до Чехословаччини здобути вищу освіту. Важко визначити характер і зміст їх суспільно-культурного життя в чужій країні, хоча слід відзначити, створену 1925 р., Спільноту студентів малоросів і білорусів – «Єдність російської культури». Ця організація відстоювала старий міф про «три гілки єдиного народу» і вороже ставилася до білоруських та українських національних організацій, вважаючи їх носіями «федерал-сепаратистської ідеології» [8, 19].

Своєю чергою, «народники» потрапляли до ЧСР за рекомендаціями «Товариства білоруської школи у Вільно» (нині – Вільнюс), «Білоруського представництва у Ковно» (нині – Каунас), Білоруського відділу Міністерства просвіти Латвії. Відомі навіть факти, коли окремі студенти скеровувалися до чехословацьких «вузів» за рекомендаціями Комісаріату просвіти Білоруської Радянської Соціалістичної Республіки. Основна маса абітурієнтів приїхала сюди в 1921–1923 рр. Матеріальна підтримка чехословацького керівництва та Чесько-українського громадського комітету допо-

моги студентам, дозволили білорусам здобувати освіту безкоштовно й отримувати стипендії. Крім Праги, білоруси могли навчатися у навчальних закладах Брна, Братислави, Пшібрама та інших міст ЧСР, а також у вищих навчальних закладах, створених українськими політичними емігрантами – Українському вищому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова в Празі, Українській Господарській академії в Подєбрадах, Українському вільному університеті тощо.

Значну роль у консолідації білоруської еміграції в ЧСР відіграв ветеран білоруського національно-визвольного руху М. Вершинін (1878–1934) [9, 1–20]. Він був учасником революційних подій 1905–1907 рр. у Білорусі та, прагнучи уникнути репресій з боку царського режиму, емігрував до Австро-Угорщини, а згодом на постійне місце проживання перебрався до Праги. Проте, він ніколи не втрачав зв'язків з Батьківщиною. Так, одним із «політичних шляхів» М. Вершиніна була переписка з редакцією газети «Наша Ніва». Ще в кінці 1920 р., він як повноважний білоруський представник зніщював створення у Празі Білоруської громади, основу якої склали студенти.

Існують також відомості із тогочасної періодики, що моральну підтримку землякам надавав відомий славіст та етнограф, професор Празького Карлового університету Є. Ляцький, котрий був родом з Мінської губ. [10, 23].

У 1920-х рр. все активніше почала виявлятися громадська та культурна діяльність «свідомого» білоруського студентства ЧСР. На початку 1922 р. в Празі виник перший білоруський студентський гурток ім. Ф. Скаріни. Восени того ж року створена й студентська філія Білоруського селянського союзу, а в 1923 р. – скаутська організація «Білоруський Сокіл». Варто відзначити той факт, що білоруські студенти в ЧСР не були згуртовані навколо якоїсь однієї координуючої суспільно-політичної організації. Так, прихильники лівих соціалістів (есерів), на чолі з Т. Грибом, були згуртовані в Об'єднання білоруського прогресивного студентства. Друкованим органом цього Об'єднання був журнал «Переясла». Студенти з правими, більш радикальними переконаннями, згуртувалися навколо Білоруського селянського союзу, на чолі з відомим білоруським філологом Я. Станкевічем. Друкованим органом цієї групи був журнал «Беларускі студэнт». Значно меншими за кількістю та впливом були Гурток «незалежників», «Вольная грамада», Гурток білорусів-марксистів, Прихильники християнської демократії. 1924 р. у Празі постав навіть «Союз громадян БРСР» (його поява була спричинена «політикою білорусизації»). Друкованим органом цієї прорадянської організації став журнал «Прамень».

«Союз громадян БРСР» виник у чехословацькій столиці не випадково. Він був «першою ластівкою» у політиці розколу білоруської політичної еміграції в ЧСР, що проводилася більшовиками. До Чехословаччини, під пильним наглядом більшовицької партії, скеровувалися представники наукової та творчої інтелігенції СРСР і БРСР. Так, 1925 р. ЧСР «відвідали», у складі радянської письменницької делегації, відомі білоруські літератори Я. Купала, Т. Гартний, М. Чарот, М. Зарецький, котрі зустрілися з білоруськими студентами празьких вишів. У 1926 р., у складі делегації Академії наук СРСР, до Праги приїздив дійсний член Інституту білоруської культури, відомий білоруський філолог, академік Ю. Карський, який теж мав зустрічі з представниками білоруської політичної еміграції в ЧСР, зокрема із Є. Ляцьким та Я. Станкевічем. На академічну конференцію з реформи білоруського

правопису й абетки, що відбулася 1926 р. у Мінську, приїздили В. Ластовський – ідеолог й ідейний натхненник білоруських есерів і В. Жилка – білоруський поет й одночасно один із редакторів журналу «Перевясла» [11, 24].

Не менша роль в консолідації білоруської міжвоєнної політичної еміграції ЧСР належала й лідерам тодішнього національного руху – П. Кричевському (1879–1928), В. Захарці (1877–1934), В. Ластовському (1883–1938). Наприклад, впродовж 1922–1925 рр. останній особисто надавав значні грошові кошти для підтримки суспільної та культурної ініціатив білоруських студентів [12, 8].

20 серпня 1924 р. у Празі було створене Об'єднання білоруських студентських організацій Західної Білорусі та еміграції (ОБСО). Ця організація мала на меті об'єднати всіх без винятку білоруських студентів-емігрантів, на основі «академічної взаємодопомоги». В різні часи Об'єднання кермували М. Гузовський, Ч. Лавський, Т. Гриб, М. Вітушка та ін. Спершу, через те, що ліворадикальні елементи намагалися використати нову організацію як політичну трибуну, ОБСО не могло «охопити» всіх білоруських студентів і не знайшло підтримки всіх білоруських студентських гуртків. У вересні 1924 р. на VII конгресі Міжнародної конфедерації студентів (СІЕ) у Варшаві, де був присутнім представник ОБСО В. Жилка, білоруське студентське представництво не змогло «пробитися» до складу СІЕ. На заваді стала протидія російських і польських студентських еміграційних делегацій.

Все ж ОБСО поступово позбавлялося надмірної політизації та зуміло згуртувати навколо себе біля 500 студентів, розпорошених у всій Європі та США. Прийшло до нього і міжнародне визнання. В червні 1926 р. у Празі відбувся VIII конгрес Міжнародної конфедерації студентів (СІЕ) і саме тоді білоруських студентів було прийнято до її складу. Найбільш продуктивним періодом діяльності ОБСО стали 1927–1929 рр. Зокрема ОБСО відстоювало політичні та соціальні права студентської еміграційної молоді, рішуче критикувало й засуджувало «полонізацію» західнобілоруських шкіл та репресії в БРСР щодо інтелігенції в 1930-х рр. Мало Об'єднання і свій друкований орган – «Бюлетень ОБСО», що виходив французькою мовою. Відсутність належного фінансування, зрозуміло, позначилася на роботі організації, бувало не вистачало коштів, щоб спорядити делегатів на черговий конгрес СІЕ або скерувати спортсменів на студентську олімпіаду. На початку 1939 р. ОБСО офіційно було ліквідовано [13, 198–198 зв.]. Частина білоруських студентів була також учасниками Кирило-Мефодіївської ліги, зокрема сюди входили студенти християни-демократи. 3-поміж них, Я. Станкевіч, А. Клімовіч та інші виїздили в 1924 р. до чеського м. Велеграду для участі в V Уніатському християнському конгресі.

Того ж року у Празі постала й «Білоруська рада», очолювана В. Захаркою. Ця суспільно-політична організація, крім безпосередніх, виконувала також функції культурного провісника. При «Білоруській Раді» було створено драматичний гурток, на чолі з Л. Зайцем. 18 жовтня 1924 р. в празькому передмісті Юзефові відбулася театральна прем'єра цього гуртка демонстрацією п'єси Ф. Олехновича «Пташка щастя». Білоруський драматичний гурток виступав і на сценах чехословацької столиці. Припинили його діяльність фінансові труднощі наприкінці 1925 р. Лише рік при «Білоруській Раді» проіснував і спільний українсько-білоруський хор, під керівництвом Старавера. В травні 1925 р. у Празі виникло ще одне білоруське товариство – Біло-

руське (Кривіцьке) товариство ім. Ф. Скаріні, на чолі з молодим істориком М. Ільяшевічем. Друкованим органом товариства став часопис «Іскри Скаріні».

За підтримки Українського Соціологічного інституту, 1927 р. у Празі відкрився також «Білоруський науковий кабінет», а 1928 р. – «Білоруський закордонний архів». Завдяки їм, вперше на еміграції, на професійному ґрунті почала збиратися та систематизуватися інформація з історії національно-визвольного руху 1917–1920 рр., з історії країни загалом, з культури, економіки та природознавства Білорусі. В 1930 р. БНК був ліквідований за браком коштів, а його фонди потрапили до сховища Слов'янської бібліотеки. Натомість БЗА зумів протриматися до 1938 р., нараховуючи на той момент 15 тис. одиниць зберігання. Після Мюнхенської змови він органічно увійшов як окрема одиниця до складу Слов'янського архіву.

Крім В. Ластовського, білоруську міжвоєнну політичну еміграцію фінансово підтримували культурний діяч, культуролог, підприємець В. Русак і вчений І. Єрмаченко. Наприклад, за фінансової підтримки В. Русака 1935 р. у ЧСР був проведений грандіозний фестиваль українсько-білоруської пісні [14, 4–14]. Варто сказати й декілька слів про потужну на той час видавничу діяльність білоруської міжвоєнної політичної еміграції. Найбільш же помітним виданням цього періоду в Празі стала книга П. Кричевського – «Закордонна Білорусь», надрукована 1926 р. Своєю чергою, згаданий підприємець В. Русак не тільки видав упродовж 1930-х рр. білоруський державний герб Пагоню, географічно-етнографічну карту Білорусі, але й книгу «Білоруські (кривіцькі) пісні для соло, дуету, квартету під акомпанемент фортепіано та 4 народні танці» [15, 196].

Напередодні Другої світової війни частина білоруських політичних емігрантів скористалася прикладом багатьох представників української діаспори й також емігрувала на Американський континент. Натомість інша частина була змушена пристосуватися до нових обставин існування в ЧСР. Втім, суттєвого відтоку представників білоруської міжвоєнної політичної діаспори з цієї країни зафіксовано не було.

Отже, в 1920-х рр. молода Чехословацька частина не найголовнішим європейським центром суспільного та культурного життя всієї білоруської еміграції. За винятком невеликої кількості власне представників білоруської політичної еміграції, білоруська діаспора в ЧСР переважно складалася зі студентів цієї країни, але селян за соціальним статусом. Ця різниця у соціальному складі суттєво вирізняла білоруську діаспору від української чи російської. При цьому білоруська міжвоєнна політична еміграція в ЧСР нараховувала лише біля 300 осіб, які умовно поділялися на дві категорії – так званих «космополітів» і «народників». Хоча білоруська міжвоєнна політична еміграція не була такою строкатою, як українська чи російська. Її більше можна назвати поміркованою, хоча як і українська, уникнути явища «зміновіхвістства» вона не змогла. Загалом, білоруська діаспора в ЧСР відрізнялася від інших тим, що все ж намагалася в більшості рухатися тим же фарватером, що й українська, але в значно поміркованішому варіанті.

1. Ляхоўскі У.В. і інш. Ёсць на карце месца... Грамадская і культурная чыннасць беларускай і расійскай эміграцыі ў Чэхіі-Славацкіне ў 1921–1938 гг. – Мн., 2002.
2. Сідарэвіч А. Да гісторыі беларускага руху. – Мн., 2010.
3. Трус Н. Старонкі жыцця і архіўныя зборы Людмілы Краскоўскай // Zapisy 36: Belarusian Institute of Arts and Sciences. – N.Y.; Miensk, 2013; Трус М., Зубко О. Білоруський слід в українській дипломатії 1918–1922 рр.:

- Кризь призму життя Івана Красковського (1880–1955) // Київська старовина. – 2008. – № 4.*
4. *Зубко О.С. Створення та діяльність Українського вищого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі (1923–1933 рр.): Дис. ... канд. іст. наук. – К., 2010.*
 5. *Ямкова О. Белорусское студенчество в украинских высших школах Чехословакии в 1920–1930-е гг. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 24.*
 6. *Michaluk D. Białoruska Republika Ludowa 1918–1920. U podstaw białoruskiej państwowości. – Toruń, 2010.*
 7. *Національний архів Республіки Беларусь (далі – НАРБ). – Ф. 459. – Оп. 1. – Спр. 3.*
 8. *Державний архів Російської Федерації. – Ф. 6344. – Оп. 1. – Спр. 69.*
 9. *НАРБ. – Ф. 459. – Оп. 1. – Спр. 15.*
 10. *Ляхоўскі У. В. Ёсць на карце месяца...*
 11. *НАРБ. – Ф. 884. – Оп. 1. – Спр. 13.*
 12. *НАРБ. – Ф. 459. – Оп. 2. – Спр. 1.*
 13. *НАРБ. – Ф. 459. – Оп. 2. – Спр. 1.*
 14. *НАРБ. – Ф. 459. – Оп. 2. – Спр. 1.*
 15. *НАРБ. – Ф. 325. – Оп. 1. – Спр. 14.*

Barabash-Tymofieva O.P. Belarusian political emigration in Czechoslovakia (the 1921–1939th). This material is about the establishment and functioning of Belarusian political emigration to Czechoslovakia in the interwar period. It has been mentioned that the insignificant Belarusian interwar emigrant political centre was preferably student and was divided in two political camps, which work was directed in the accordance with both the soviet and independent tactics and strategy.
Key words: Belarusian emigration, Belarusian students, Belarusian foreign archive, Belarusian studies, CzSR.

К. В. Мальшина

ПИТАННЯ БАНОВИНИ СЛОВЕНІЇ В ПОГЛЯДАХ СЛОВЕНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ (1937–1940 рр.)

Стаття розглядає основні течії в словенській політиці щодо питання про автономію Словенії. Погляди змінилися після подолання політичної кризи, пов'язаної з вбивством короля Олександра, що поставило питання бановини Словенії, за умов послаблення національного унітаризму та суворой державної централізації Першої Югославії наприкінці 1930-х рр.
Ключові слова: Перша Югославія, бановина, Словенія, клерикали, ліберали, комуністи.

Невирішеність національного питання та його напруженість були головною характеристикою політичного життя Першої Югославії від першого дня її існування. Вузлові проблеми частково перейшли їй у спадок ще від Австро-Угорщини. Якщо чехи, словаки, угорці, серби та українці жили в межах своїх королівств або адміністративних одиниць імперії, що співпадали з етнічними межами, хорвати та словенці цього не мали. Словенські землі були ще із середньовіччя поділені на 5 суто адміністративних провінцій у складі Австрійського ерц-герцогства. Зі свого боку, хорвати прагнули поєднати Хорватію, Славонію та Далмацію в єдину країну, на основі «національного права», словенці теж прагнули Об'єднаної Словенії (так вони іменували свою головну національну програму). Хорвати досягли своєї мети в кордонах Першої Югославії, але словенці ні.

Ще 1868 р. словенська Фріулія, що перебувала у Королівстві Ломбардія-Венеція, відійшла від Австрії до Італії. Додатково, коли троїстий Західний фронт зазнав поразки, Австрія, яка за суттю перемогла Італію на Сочанському фронті, була вимушена відступити й італійці окупували величезну територію Словенії, тобто, все Примор'я та західну Крайну, виставивши передові блокпости в 25 км на захід від Любляни. У свою чергу, австрійці зробили все, щоб відрізати від Словенії Карінтію. Ці дві частини словенських земель були віддані Італії й Австрії, за рішеннями Паризької мирної конференції, та закріплені в Нейї та Рапалло.

Крім цього, від Словенії відрізали також землю на сході, що увійшла до Угорщини, згідно Сен-Жерменського договору. Словенці втратили 40% території, що залишилися за межами Першої Югославії.

Хорвати також відчували загрозу з боку Італії, яка намагалася взяти під свій контроль всю Далмацію, з центром у м. Рієка, особливо після підписання Римської угоди 1924 р. Аби нейтралізувати італійський тиск, який почався ще у листопаді 1918 р., хорвати та словенці, незважаючи на провал переговорів про майбутній федеративний устрій нової держави, у грудні 1918 р. погодилися на входження у спільне Королівство сербів, хорватів і словенців, і знов зазнали поразки у червні 1921 р. в Установчих зборах Королівства, коли була прийнята Конституція, що узаконила централізовану конституційну монархію під егідою династії Кагергівичів, в основі національної політики якої був покладений унітаризм – ідея «триєдиного, триплеменного югославського народу». Словенські землі були знов розділені на Люблянську та Мариборську області. Однак кульмінації королівська антинаціональна політика досягла після державного перевороту 6 січня 1929 р.

За адміністративною реформою 1929 р., Королівство СХС було перейменовано в Королівство Югославія, були створені нові адміністративні одиниці – бановини (губернаторства, намісництва), що іменувалися за найбільшими річками відповідних регіонів. Так, югославська частина території Словенії була об'єднана в Дравській бановині. У вересні 1931 р. король дарував народові нову конституцію, яка продовжила період інтегрального югославізму.

Після вбивства короля Олександра в Марселі 1934 р., наступив останній період режиму коаліції сербського радикала М. Стоядіновича, який заснував у 1935 р. загальнонаціональний Югославський радикальний союз (далі – ЮРС), в якому поєднувалися колишня сербська Національна радикальна партія, Словенська Народна партія (далі – СНП) та Югославська мусульманська організація. Головним питанням внутрішньої політики уряду залишалося хорватське національне питання. На виборах в грудні 1938 р. опозиція, що згуртувалася навколо хорватського лідера В. Мачка, отримала майже половину голосів. Новий прем'єр Д. Цветкович, разом з В. Мачком, 26 серпня 1939 р. уклали угоду (далі – угода Цветковича-Мачка), за якою було створено бановину Хорватію, що вмістила всі історичні хорватські землі. Після проголошення бановини Хорватії, представники Словенії почали вимагати таку ж ступінь автономії.

Проблему автономії у вигляді бановини Словенії досліджували кілька словенських і хорватських фахівців, аналізуючи аспекти Окрійованої конституції, угоди Цветковича-Мачка та законів, які з неї вийшли [1; 20; 23], але вивченню питання про відношення до бановини Словенії різних словенських політичних таборів присвячено недостатньо уваги. До 1991 р. історіографія, здебільшого, присвячена робітничому та комуністичному рухові в Словенії, а всі політичні зусилля легальних партій Першої Югославії вивчалися лише як підґрунтя для діяльності КПЮ. Тільки після здобуття незалежності Словенії, це питання підняв на науковому семінарі «Словенці та держава» найвизначніший словенський історик Я. Прунк [18]. З короткими оглядами проблеми виступив і Ю. Перовшек, спочатку 1997 р. на симпозіумі «Словенські тридцять років», а потім в оглядовій статті про відносини словенців з югославською спільнотою [13; 14], вивчаючи одночасно відношення лібералів, клерикалів та комуністів до бановини Словенії [12].